

KLAIPĖDOS UNIVERSITETO ABSOLVENTŲ, PASIRINKUSIŲ GEOGRAFIJOS MOKYTOJO, DĚSTYTOJO IR MOKSLININKO PROFESIJAS, POŹIŪRIS Į STUDIJŲ PROGRAMAS

*Daiva Verkulevičiūtė-Kriukienė, Angelija Bučienė, Dalia Umantaitė-Vaivadienė,
Klaipėdos universitetas*

SANTRAUKA

Klaipėdos universiteto Visuomeninės geografijos studijų programa skirta rengti specialistus, gebančius spręsti teritorines socialines, urbanistines, ekonomines bei gamtines problemas bei prieštaravimus, kurie Vakarų Lietuvoje yra specifiniai. Šio tyrimo tikslas – išanalizuoti Klaipėdos universiteto (KU) Socialinės / Visuomeninės geografijos bakalauro ir magistrantūros studijų programų absolventų, pasirinkusių mokytojo, dėstytojo ir mokslininko profesijas, požiūrį į KU suteiktas jiems žinias bei studijų programų kokybę.

Reikšminiai žodžiai: socialinės / visuomeninės geografijos studijos, geografijos mokytojas, dėstytojas, tyrėjas.

ĮVADAS

Galima įvairiai tyrinėti ir apibrėžti žmogiškuosius išteklius, tačiau įvairūs tyrėjai dažniausiai sutinka, kad žmogiškieji ištekliai, žmogiškasis kapitalas yra vertingiausi šiuolaikinės visuomenės ištekliai, svarbesni už gamtos išteklius ir materialinį turtą (Bagdanavičius, 2002; Elwood Holton, Trott, 1996; Vaitekūnas, 2008). Būtent jie, o ne fabrikai, įrenginiai ir gamybos atsargos yra konkurencingumo, ekonominio augimo ir efektyvumo kertinis akmuo (Vaitekūnas, Stefanenkova, 2011). Universitetai kaip tik ir dirba su jaunais „žmogiškaisiais ištekliais“ – studentais, kurie ilgainiui ieško ir susiranda arba ne sau tinkamiausią darbo vietą, nišą, sritį arba, nesuradę gimtinėje, ieško to paties kitose kultūrose ir jų erdvėse. Pastaruoju metu daug diskusijų sukelia svarstymai, kokių specialybių, kokio profesinio parengimo turėtų būti šių dienų geografinės programos baigusieji absolventai, kokia jų motyvacija renkantis geografijos studijas ir kaip kinta ši motyvacija studijų metu (Brazauskas ir kt., 2012). Geografijos studijų programos pasirinkimo aspektus bei motyvus taip pat tyrė R. Kontvainas

(2009), R. Zubavičiūtė (2001). Yra atlikta daugybė kitų sričių mokslinių tyrimų, kurių metu analizuoti profesijos pasirinkimo motyvai, psichologija, veiksniai bei jų kitimas įvairiose amžiaus grupėse ir įvairiame brandos lygyje (Jovaiša, 1999; Pociūtė ir kt., 2011; Rauduvaitė ir kt., 2010; Paliukaitė, 2007; Valeckienė, 2005; Rodzevičiūtė, 2008 ir kt).

Dauguma būsimųjų geografijos mokytojų stokoja vidinės motyvacijos dirbti pedagoginį darbą (Kontvainas, 2009, p. 80). Tačiau naujesnių tyrimų rezultatų (Brazauskas ir kt., 2012, p. 92) analizė atskleidė panašų studijų programos pasirinkimo motyvų eiliškumą: geografijos dalyko turinio patrauklumas yra vienas svarbiausių stojant į aukštąją mokyklą, tuo tarpu gana maža dalis studijuoja tik dėl aukštojo mokslo diplomo ar dėl to, kad neįstojo kitur. Pastarajame tyrime nebuvo išskirtas pedagoginio darbo, baigus studijas, kriterijus, matyt, dėl to, kad tik vienintelės aukštosios mokyklos (Lietuvos edukologijos universiteto) specializacija – rengti geografijos mokytojus. O KU Visuomeninės geografijos studijų programa skirta rengti specialistus, gebančius spręsti teritorines socialines, urbanistines, ekonomines bei gamtines problemas bei prieštaravimus, kurie Vakarų Lietuvoje yra specifiniai.

Geografijos studijos ir moksliniai tyrimai nuo pat Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 1918 m. vasario 16 d. Didžiojoje Lietuvoje ir vėliau nuo 1923 m. prisijungus Mažajai Lietuvai daugiausia buvo sukonzentruoti Vilniaus ir Kauno universitetuose bei institutuose. Nors geografijos studijų idėja sklاندė tarp KU sienų nuo pat jo įkūrimo dienos (1991 m. sausio 1 d.), tačiau jos pagrindiniu iniciatoriumi reikia laikyti tuometinį KU rektorių prof. habil. dr. Stasį Vaitekūną, kuris šių studijų viziją atsinešė iš darbo Vilniaus universitete laikų ir ją įgyvendino, kartu būdamas ir pirmuoju katedros vedėju. Oficialiai Geografijos katedra KU buvo įkurta 1995 m. birželio 8 d., nors socialinės geografijos bakalauro studijos jau buvo prasidėjusios 1994 m. rugsėjo 1 d. 2000 m. katedra pervadinta į Socialinės geografijos katedrą (Katedros jaunystė..., 2010). Iki 2010 m. studijų programos vadinosi Socialinės geografijos, nuo 2010 m. – Visuomeninės geografijos bakalauro ir magistro programos. Per 18 katedros gyvavimo metų išugdytas nemažas būrys diplomuotų geografijos specialistų – iš viso arti 300 absolventų (1 lentelė).

1 lentelė. Klaipėdos universiteto socialinės / visuomeninės geografijos absolventų skaičius 1998–2012 m. (Katedros jaunystė..., 2010)

Studijas baigė	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Iš viso
Bakalaurų	13	14	13	13	12	14	14	19	28	25	20	25	31	23	33	297
Magistrų	–	–	8	4	7	10	3	4	2	–	8	2	7	5	4	64
Iš viso	13	14	21	17	19	24	17	23	30	25	28	27	38	28	37	361

Pastaba: baigusieji bakalauro studijas apima ir dieninių, ir iššestinių studijų absolventus.

Aukštajai mokyklai gyvybiškai svarbūs jos ryšiai su kitomis institucijomis, privačiomis ir visuomeninėmis, nes be jų neįmanoma parengti tokių studijų programų bei taikomojo pobūdžio tyrimų, kurie būtų pirmiausia reikalingi pačiai visuomenei ir operatyviai atsiliptų į konkretaus laikotarpio poreikius. Todėl šio tyrimo tikslas ir buvo išanalizuoti KU socialinės / visuomeninės geografijos absolventų, pasirinkusių mokytojo, dėstytojo ir mokslininko profesijas, požiūrį į KU jiems suteiktas žinias bei studijų programas ir jų kokybę. Šiam tikslui įgyvendinti buvo numatyta atlikti ir išspręsti tokius uždavinius:

1. Išskirti ir pagrįsti KU siūlomų Socialinės geografijos / Visuomeninės geografijos studijų programų (bakalauro ir magistrantūros) atsiradimo motyvus ir tikslus.
2. Atlikti KU socialinės / visuomeninės geografijos studijų absolventų, pasirinkusių mokytojo, dėstytojo ir mokslininko profesijas, anketinę apklausą.
3. Nustatyti Socialinės geografijos katedros absolventų, dirbančių mokytojo, dėstytojo ar tyrėjo darbą, įsidarbinimo būdus, motyvaciją bei išsiaiškinti, kaip ši darbą dirbantys katedros absolventai vertina Socialinės / Visuomeninės geografijos studijų programas.

METODAI

Tyrimams atlikti buvo taikomas anketinės apklausos metodas. Apklausa vykdyta internetinėje erdvėje, telefonu bei gyvo pokalbio metodais. Iš viso apklausta 17 absolventų, kurie sudarė 65 proc. visų minėtas profesijas pasirinkusių absolventų. Apklauskos metu gauti duomenys buvo apdorojami SPSS programa, MS Excel programa sudarytos lentelės ir grafikai, kuriuose išryškėja pagrindiniai rezultatai, teiginiai ir pasiūlymai.

SOCIALINĖS / VISUOMENINĖS GEOGRAFIJOS PROGRAMŲ ATSIRADIMO KU MOTYVAI IR TIKSLAI

Visuomeninės geografijos studijos (*Human Geography*, arba *Social Geography*) yra būdingos daugumai Europos ir viso pasaulio universitetų. Pasaulyje daugiau kaip 100 aukštųjų mokyklų, kuriose įkurti Visuomeninės / Socialinės geografijos fakultetai ar katedros, o aukštųjų mokyklų, kuriose vykdomos geografijos studijos kartu su visuomeninės / socialinės geografijos studijų dalimi, yra penkis kartus daugiau (Griciūtė, 2010). Tai yra ne tik mokykloje pradėto pasaulio pažinimo natūralus tęsinys, bet ir supratimo būdas, kaip pagrįsti kraštovaizdžio socialinius pertvarkymus (*taikomoji, arba konstruktyvioji, geografija*), analizuojantis, kaip šiame procese dalyvauja visuomenė – sociumas, įvairūs jos nariai ir jų grupės (*visuomeninė bei socialinė geografija*). Lietuvos pajūris plėtros ir valdymo aspektais yra ypatingas „mazgas“. Čia unikali gamta, vertingiausi Lietuvos rekreacijos ištekliai, Baltijos jūros artumas, tarptautinės reikšmės uostas su besiplečiančiu ūkiu sudaro palankiausias sąlygas prekybai, gamybai, transportui, ekonomikai ir kultūrai plėtoti tiek nacionaliniu, tiek ir tarptautiniu lygiu. Urbanistika, kurortinis ir natūralus kraštovaizdis, uosto ūkis ir kitos pramonės šakos, kaimas su vis dar jame vyraujančia agrarine veikla tarpsta vienoje erdvėje arba būdami visiškai greta. Dėl tokio erdvinio glaudumo bet kuris pokytis socialinėje srityje daro įtaką ir gamtinei erdvei. Socialinė veikla, pvz., Kuršių nerijoje, Klaipėdos ir Šventosios plėtra čia sukelia aštresnius prieštaravimus negu kituose Lietuvos regionuose. Todėl dažnai iškyla specifinės, nestandartinės regiono plėtros bei valdymo problemos, kurioms spręsti reikia specialistų, gerai išmanančių regiono geografines bei socialines ypatybes, problemas. KU galėtų tapti jų mokykla ir rengėju. Be to, regionas yra ypatingas *geopolitiniu* aspektu. Baltijos jūra suartina šalis, vienija interesus ir sudaro prielaidas aktyvesniam Lietuvos dalyvavimui viso Baltijos regiono ekonomikos ir kultūros plėtros procese. Ir tokiai misijai reikia specialiai ruošti Lietuvos jaunimą. Tad KU Visuomeninės geografijos krypties studijų programos (bakalaurų ir magistrų) buvo kuriamos vadovaujantis pirmiausia šiais motyvais ir tai nulėmė šių programų sudėtį. Visuomeninės geografijos bakalauro studijų programos tikslas yra parengti kvalifikuotus visuomeninės geografijos specialistus, ypatingą dėmesį skiriant jų kompetencijoms, orientuotoms į žinių ekonomikos link einančios Lietuvos visuomenės darnios ūkio plėtros būdus bei su tuo susijusių erdvinių problemų sprendimą.

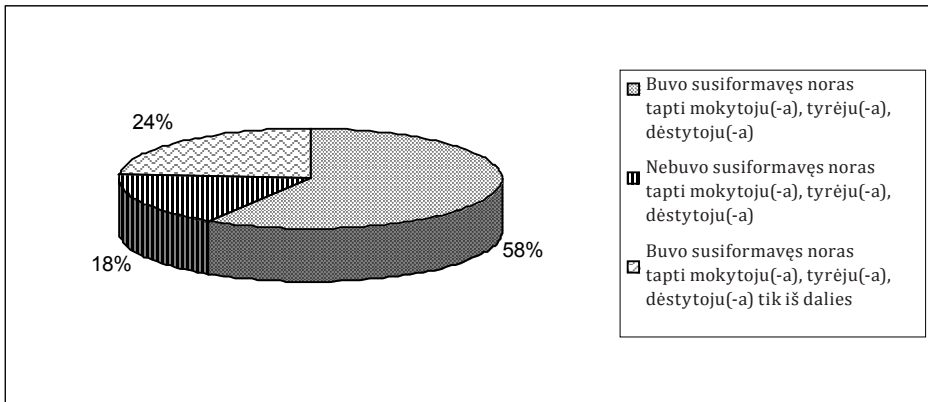
Pastaraisiais metais Klaipėda tampa ir Baltijos integruoto slėnio centru, kur palaipsniui suartėja mokslo ir verslo interesai, uždaviniai bei veiklos perspektyvos. Ateityje norima stipriau plėtoti jūrinį sektorį, kad jis būtų konkurencingas tarptautinėje rinkoje, taip pat numatoma plati ir įvairiapusiška fundamentinių ir taikomųjų tyrimų plėtra. Slėnio branduolyje iki 2014 m. planuojama sukurti 60 darbo vietų mokslininkams, tarp kurių svarbu turėti ir visuomeninės geografijos specialistus. Ne mažiau svarbus būsimų magistrų vaidmuo ugdant jūrinį identitetą, akcentuojant jūrą kaip vieną svarbiausių veiksnių, formuojančių lietuvių tautos gyvenamąją aplinką, įskaitant šalies funkcinius ryšius tiek regioniniu, tiek pasauliniu mastu. Visuomeninės geografijos magistrantūros studijų programos tikslas – parengti aukštos kvalifikacijos visuomeninės geografijos specialistus, ypatingą dėmesį skiriant jų kompetencijoms, orientuotoms į žinių ekonomikos link einančios Lietuvos visuomenės darnios ūkio plėtros būdus bei su tuo susijusių erdviųjų problemų sprendimą Europos Sąjungos ir Baltijos jūros regiono šalių kontekste (Katedros jaunystė..., 2010).

Išlieka ir didelis geografijos mokytojų poreikis ypač Vakarų Lietuvos kaimų bei miestelių mokyklose. Neretai geografiją moko ne geografijos studijas baigę pedagogai, kurie ne visada gali pajauti šio mokslo specifiką, ne visuomet geba perteikti geografijos mokslo subtilybes. Socialinės (visuomeninės) geografijos studijas baigė ir dirba (dirbo) geografijos mokytojais arti 20 absolventų. Deja, baigę visuomeninės geografijos studijas, absolventai negali dirbti pedagoginio darbo, nes neturi pedagoginės kvalifikacijos. Dėl to norintieji dirbti bendrojo lavinimo mokykloje pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 48 str. (Žin., 2011, Nr. 38-1804) turi išklaustyti 1600 val. (40 kreditų) pedagogikos, psichologijos ir dalyko didaktikos dalykus bei išlaikyti šių dalykų įskaitas ar egzaminus.

Socialinės geografijos katedros dėstytojai – patyrę ir daug metų mokslinį bei pedagoginį darbą dirbantys žmonės. Šiuo metu studentams paskaitas skaito ir seminarams vadovauja 3 profesoriai, vienas docentas, du lektoriai, keturi asistentai (visi Socialinės geografijos katedros absolventai). Taip pat geografijos sandus dėsto du vizituojančios dėstytojai iš Prancūzijos. Taigi jauni, veržlūs dėstytojai – katedros ateitis, kurie perima vyresnių kolegų darbo patirtį ir perpratę geografijos mokslo naujoves jas perteikia studentams. Socialinės geografijos katedra rengia visuomeninės geografijos specialistus, galinčius dirbti daugelyje ekonominių veiklų, iš kurių svarbią vietą užima švietimo ir mokslo įtaigos.

KU ABSOLVENTŲ APKLAUSOS REZULTATŲ ANALIZĖ

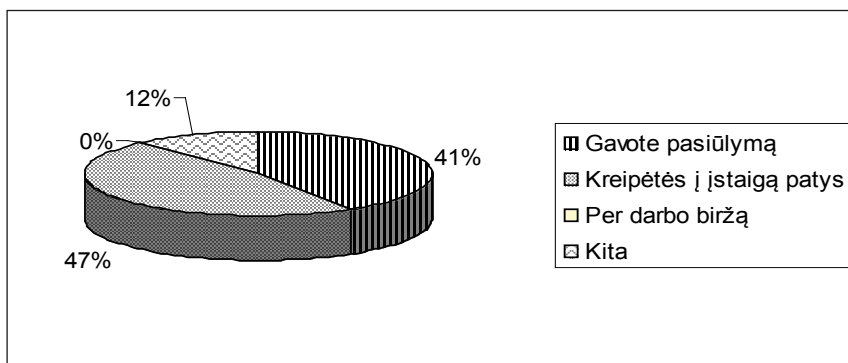
Apklausoje, kuri vyko 2012 m. rugsėjo mėn., dalyvavo socialinės / visuomeninės geografijos bakalauro ir magistro studijas baigę absolventai, dirbantys arba anksčiau dirbę mokytojo, dėstytojo ar tyrėjo darbą. 88 proc. respondentų mokykloje / kitoje mokymo ar mokslo institucijoje pradėjo dirbti iš karto po studijų.

1 pav. Respondentų noro tapti mokytoju, tyrėju, dėstytoju susiformavimas iki studijų KU (proc.)

Tačiau ne visi respondentai iki studijų KU apie mokytojo, mokslininko, tyrėjo darbą galvojo ir norėjo jį dirbti: apsisprendę buvo tik 58 proc. apklaustųjų, o 18 proc. respondentų toks noras nebuvo susiformavęs (1 pav.). Studijų metais noras dirbti pedagogo ar tyrėjo darbą atsirado 47 proc. tyrimo dalyvių. Dauguma respondentų darbą mokykloje, kitoje mokymo ar mokslo institucijoje gavo sulaukę pasiūlymo arba patys kreipėsi į įstaigą. Tai reiškia, kad dar studijų metais respondentai išsiskyrė savo dalykinėmis žiniomis, įdėtomis pastangomis, motyvacija ar savybėmis, būdingomis tyrėjui, todėl ir gavo pasiūlymą pasilikti katedroje ar dirbti mokslinį darbą. Kita dalis respondentų kreipėsi į mokyklą ir jų motyvacija buvo įvertinta teigiamai (2 pav.).

Šiuo metu 58 proc. absolventų mokykloje / kitoje mokymo ar mokslo institucijoje dirba dar palyginti neilgai – iki 5 metų, ir tik 18 proc. respondentų pedagogo ar tyrėjo darbą jau dirba daugiau nei 16 metų (dažniausiai tai neakivaizdines studijas baigę ir jau iki studijų KU mokytojo darbą dirbę absolventai).

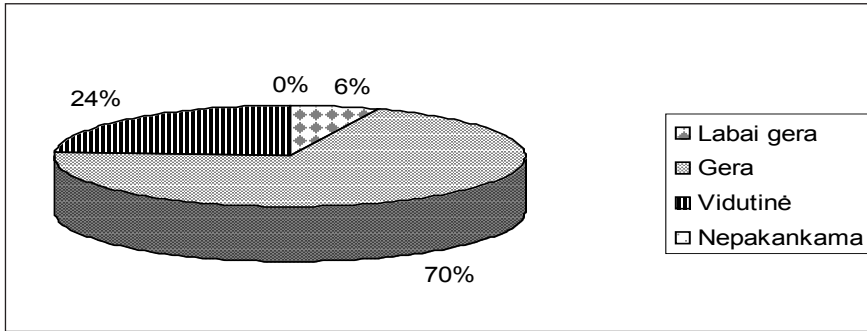

2 pav. Respondentų įsidarbinimo būdai baigus studijas (proc.)

Norint dirbti pedagoginį darbą mokykloje, būtina įgyti pedagogo kvalifikaciją. Tačiau studijuojant KU visuomeninę geografiją tokia kvalifikacija nesuteikiama. Tyrimas parodė, kad tik 24 proc. respondentų, prieš pradėdami dirbti pedagogo, dėstytojo ar tyrėjo darbą, išklausė papildomus kursus. Visi jie nurodė, kad išklausė dalyko didaktikos kursus, kurie jiems kainavo papildomai. Tiriamųjų mokslinių interesų spektras labai įvairus – demografija, gamtinė geografija, turizmo geografija, socialinė politika, kiekybiniai ir kokybiniai tyrimų metodai, klimatologija ir kt.

Mokykloje, aukštojoje mokykloje ar tyrimo institucijoje dirbantys absolventai moko / dėsto geografiją ir jai artimus dalykus: 59 proc. moko / dėsto tik geografiją, 12 proc. – geografiją ir ekonomiką, demografiją, socialinių tyrimų metodologiją, gamtą, tačiau trečdalis visų apklaustųjų nurodė, kad dėsto ne geografiją. Tai reiktų vertinti teigiamai, nes geografijos studijos ir geografo kvalifikacija absolventams suteikia plačią erudiciją bei daug kitų mokslų žinių ir kartu užtikrina didesnes įsidarbinimo galimybes. Deja, pedagoginių dalykų stoka studijų metais neigiamai atsiliepia pradėjusiesiems dirbti mokymo įstaigoje: respondentai dažniausiai nurodė, kad trūko pedagoginių praktinių, metodinių teorinių žinių. Vėliau, įgijus pedagoginio darbo įgūdžių, daliai absolventų atsiranda kitokių – dalykinių žinių (vadybos, psichologijos, GIS taikymo, laiko planavimo, projektų valdymo, regiono analizės pagal pasirinktą probleminį vienetą ir pan.) trūkumas. Dėl to dauguma dirbančiųjų pedagoginį darbą (82 proc. apklaustųjų) dažnai dalyvauja įvairiuose kvalifikacijos kėlimo renginiuose ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje, teigiamai įvertindami juose įgytas žinias.

Džiugina tai, kad Socialinės / Visuomeninės geografijos studijų programos kokybę 76 proc. respondentų įvertino labai gerai arba gerai (3 pav.).

3 pav. Respondentų nuomonės apie Socialinės / Visuomeninės geografijos studijų programos kokybę (proc.)

Išsakydami nuomonę dėl studijų programos tobulinimo, 6 proc. tyrimo dalyvių teigė, kad nieko joje nereikia keisti, tačiau 50 proc. visų savo nuomonę dėl galimų studijų programos pakeitimų išdėščiusių respondentų mano, kad reikėtų sudaryti sąlygas studijų metu įgyti praktinių žinių ir įgūdžių, daugiau skirti dėmesio studijuoti ir taikyti GIS. Taip pat tiriamieji nurodė, kad galėtų būti sudarytos sąlygos įgyti pedagoginę kvalifikaciją, daugiau dėmesio skirti darbui su kiekybiniais ir kokybiniais tyrimų metodais, studijų programa turėtų būti labiau priartinama prie darbo rinkos diktuojamų sąlygų ir kt.

Visi respondentai, atsakinėję į šios anketos klausimus, nurodė, kad būtų naudingas periodiškasis bendradarbiavimas su KU Socialinės geografijos katedra ir keitimasis metodinėmis priemonėmis bei patirtimi. Nedidelė dalis respondentų išsakė ir kitus siūlymus, t. y. studentams suteikti daugiau atsakomybės, skatinti studijuoti labiau savarankiškai, vykdyti gretutines studijas ir kt.

Apibendrinant galima teigti, kad nors Socialinės / Visuomeninės geografijos studijų programa ir nėra orientuota rengti mokytojus, tačiau dalis motyvuotų absolventų pasirenka pedagogo darbą mokykloje. Tai skatina peržiūrėti studijų programos turinį ir, atsižvelgiant į poreikį, suteikti galimybę to norintiems studentams studijuoti dalykus, padėsiančius įgyti pedagogo kvalifikaciją ir dirbti mokytojo darbą. Pedagoginių žinių naudinga įgyti ir dėstytojo bei tyrėjo darbą dirbantiems absolventams.

DISKUSIJOS

Daugelis autorių laikosi nuomonės, kad egzistuoja didžiulis skirtumas tarp to, ką geografijos mokytojai dėsto mokykloje apie geografiją, ir to, ką ir kaip tikrovėje dirba geografi (Kairaitis, 1992, 2001, 2012; Kontvainas, 2001; Baubinas, 1999). Ankstyvuojų Lietuvos nepriklausomybės formavimosi laikotarpiu (nuo 1990 m.) tarp geografijos mokytojų tik 61 proc. sudarė baigusieji aukštąjį geografijos mokslą, o 47 proc. jų turėjo 50 ir daugiau metų (Stanaitis, Stankūnienė, 1990).

Buvo pabrėžiama, kad, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, labai svarbu atkurti tokių sąvokų kaip „kultūra“, „tauta“, „individas“ devalvaciją po ilgai trukusių sovietinių metų. Geografinė aplinka šiandien turėtų būti suvokiama kaip visuomenės ir žmonių kultūros plėtros rezultatas. Pasaulio mastu geografija turi būti dėstoma kaip mokslas, apimantis visas žmogaus veiklas ir su jomis susijusią aplinką (Matuzevičiūtė, 2003; Kairaitis, 2001).

Labai svarbus ir geografijos mokytojų bei geografo tyrėjų profesinis pasirengimas dirbti su GIS programomis (Olberkytė, 2001). Ne paslaptis, kad geografi dar nepakankamai išnaudoja šių programų galimybes, ypač ten, kur taikomi tarpdalykiniai tyrimai, sukaupiamos duomenų bazės, kuriamos naujos metodikos.

Vienas iš aktyviojo mokymo metodų, kuris plačiau galėtų būti taikomas ir geografijos moksle, – tai projektų metodas, kurį vėlgi sėkmingiau gali taikyti tik tie mokytojai, kurie patys atsineša sisteminio mąstymo įgūdžių, įgytų universitetuose ar savišvietos būdu. Tokie mokytojai ima vadovautis ne linijiniu mąstymu, bet sinergetine paradigma (Birgelytė, 2006; Lamanauskas, 2004; Kinderis, 2005, 2006).

Darbotvarkės 21 (Rio de Žaneiras, 1992) 36-ame straipsnyje pabrėžiama, kad „mokymas, įskaitant formalųjį mokymą, visuomenės informavimas ir rengimas turėtų būti pripažinti tiek kiekvieno žmogaus, tiek ir visuomenės potencialo visiško atskleidimo ir įgyvendinimo sąlygomis bei veiksniais (An Agenda 21..., 2002). Baltijos *Darbotvarkėje 21* dar konkrečiau teigiama, jog darni visuomenės plėtra stipriai priklauso nuo jos narių išsilavinimo ir mokymo (Learning for a sustainable..., 2008). Mokymas, orientuotas į darnios visuomenės plėtrą, turėtų būti paremtas integruotu ekonominiu, socialiniu ir aplinkosaugos plėtros požiūriu, t. y. tokiu, koks formuojamas įvairių geografijos mokslo dalykų.

Kitas svarbus nūdienos mokymo ir mokslo aukštosiose mokyklose reikavimas – mokslo tarptautiškumas. Šiuo aspektu vertinant Visuomeninės geogra-

fijos bakalauro ir magistro studijų programas KU žengti pirmieji žingsniai per studentų ir dėstytojų tarptautinius mainus vykdant *Erasmus* programą. Tačiau to dabartiniu metu jau darosi maža: tam, kad studentai gautų pačias naujausias mokslo žinias, vienintelis kelias yra siekis dalyvauti tarptautiniuose tyrimo projektuose bei programose. KU mokslininkai ir dėstytojai jau pradėjo dalyvauti Baltijos universiteto programos (BUP) veiklose, po truputį įtraukiami ir studentai. Vykdamas šią programą, bendradarbiauja 14 šalių universitetai ir institutai (daugiau kaip 170), pagal šią programą remiamas bendrų kursų / modulių ruošimas ir jų vykdymas. Jos populiarumas kasmet auga: jei 2000 m. ji pritraukė apie 6600 studentų, tai 2010 m. studentų skaičius pasiekė 8511 (Baltic University Programm..., 2011). Vienas iš šios programos pavyzdžių – studijų medžiagos parengimas tema „Ecosystem health and sustainable agriculture“ (EHSA) 2006–2012 m., kur aktyviai dalyvavo ir KU geografi.

IŠVADOS

1. Socialinė veikla pajūryje ir pamyryje sukelia aštresnius prieštaravimus negu kituose Lietuvos regionuose. Todėl dažnai iškyla specifinės, nestandartinės regiono plėtros bei valdymo problemos, kurioms spręsti reikia specialistų, gerai išmanančių regiono geografines ir socialines ypatybes bei problemas. Išlieka ir didelis geografijos mokytojų poreikis, ypač Vakarų Lietuvos kaimų bei miestelių mokyklose. Be to, KU Socialinės geografijos katedra ugdo veržlius, jaunos dėstytojus, kurie perima vyresnių kolegų darbo patirtį ir, įsisavinę geografijos mokslo naujoves, sudaro katedros mokslinį potencialą bei tobulina studijų procesą. Tai gi Socialinės geografijos katedra ruošia visuomeninės geografijos specialistus, galinčius dirbti daugelyje ekonominių veiklų, iš kurių svarbią vietą užima švietimo ir mokslo sektoriai.
2. Dauguma (88 proc.) mokytojo, dėstytojo ar tyrėjo darbą dirbančių KU Socialinės geografijos katedros absolventų į darbo rinką įsitraukė baigę studijas arba jau dirbo studijų metu. Darbštiesiems, perspektyviems studentams siūlomas dėstytojo darbas katedroje su tolimesnėmis mokslinio darbo galimybėmis, o motyvuoti studentai priimami dirbti mokykloje dar studijų metais. Tačiau iki studijų pradžios dirbti pedagogo ar tyrėjo darbą būna apsisprendę tik kiek daugiau nei pusė visų tirtų absolventų.

3. Trys ketvirtadaliai mokytojo, dėstytojo ar tyrėjo darbą dirbančių absolventų Socialinės / Visuomeninės geografijos studijų programos kojųbę įvertino labai gerai arba gerai. Tačiau daugeliui pedagoginį darbą dirbančių absolventų studijų metais trūko pedagoginių praktinių, metodinių teorinių žinių. Todėl ketvirtadalis iš jų, baigę studijas, turėjo išklausti mokamus dalyko didaktikos kursus. Tai skatina peržiūrėti studijų programos turinį ir, atsižvelgiant į poreikį, suteikti galimybę to norintiems studentams studijuoti dalykus, padėsiančius įgyti pedagogo kvalifikaciją ir dirbti mokytojo darbą.

LITERATŪRA

1. *An Agenda 21 for Education in the Baltic Sea Region – Baltic 21E. Baltic 21*, 1. 2002. Prieiga per internetą: <<http://www.Baltic21E.pdf>>.
2. Bagdanavičius J. 2002. *Žmogiškasis kapitalas*. Vilnius: VPU.
3. *Baltic University Programm Annual Report 2010*. 2011. Centre for Sustainable Development in Uppsala. Prieiga per internetą: <[www.annual-report-2010b\[1\].pdf](http://www.annual-report-2010b[1].pdf)>.
4. Baubinas R. 1999. Žvilgsnis į Lietuvos geografijos mokslą ir studijas. *Mokslas ir gyvenimas*, Nr. 6. Prieiga per internetą: <<http://ausis.gf.vu.lt/mg/nr/99/6/6zvilg.html>>.
5. Birgelytė A. 2006. *Geography didactic project in the view of synergetic approach: summary of doctoral dissertation*. Social sciences, education (07S). Vilnius: Vilnius Pedagogical University.
6. Brazauskas G., Olberkytė L., Stanaitis A. J. 2012. Geografijos studijų programų pasirinkimo motyvacija. *Tiltai*, Nr. 2(59), p. 85–95.
7. Elwood F. Holton III, James W. Trott, Jr. 1996. Trends toward a closer integration of vocational education and human resources Development. *Journal of Vocational and Technical Education*, vol. 12, p. 2. Prieiga per internetą: <<http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JVTE/v12n2/holton.html>>.
8. Geografijos studijų krypties reglamento aprašas. 2004. Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. ISAK-1158. *Valstybės žinios*, 2004, 113-4243; 2005, 20-642.
9. Gričiūtė B. 2010. Socialinės geografijos studijos pasaulyje ir Lietuvoje. *Lietuva 1990–2010 m.: politinės, ekonominės ir kultūrinės transformacijos: studentų mokslinės konferencijos medžiaga*, 2010 m. gegužės 13–14 d. Klaipėda: Klaipėdos universitetas, p. 92–99.
10. <http://www.technologijos.lt/n/mokslas/geografija/S-24819/straipsnis?name=S-24819&l=2&p=1>.
11. Jovaiša L. 1999. *Profesinio konsultavimo psichologija*. Vilnius: Agora.
12. Kairaitis Z. 2012. *Geografija be geografijos, arba dalykų identiteto krizė*. Prieiga per internetą: <www.technologijos.lt>.

13. Kairaitis Z. 1992. *School geography: present state and perspectives. Geography in Lithuania*. A Collection of Papers offered to the 27th International Geographical Congress, Washington, USA, August 1992. Vilnius: Geographical Society of Lithuania, p. 147–152.
14. Kairaitis Z. 2001. *Pagrindinės mokyklos geografinio išsilavinimo standartas: teoriniai ir metodiniai aspektai*: vadovas studentams ir mokytojams. Vilnius.
15. *Katedros jaunystė: pirmieji 15 metų*. 2010. Leidinys skirtas Klaipėdos universiteto Socialinių mokslų fakulteto Socialinės geografijos katedros 15-os metų jubiliejui. Klaipėdos universitetas, Socialinės geografijos katedra. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
16. Kinderis R. 2005. *Aktyvių mokymo metodų parinkimo tyrimas mokant kelionių geografijos*: metodinė knyga. Vilnius: UAB „Ciklonas“.
17. Kinderis R. 2006. Vidinė pedagogų kompetencijų kėlimo sistema kolegijoje. Iš: *Pedagogo vaidmuo modernėjančioje aukštojoje mokykloje*: straipsnių rinkinys. Rokiškis.
18. Kontvainas R. 2001. Mokyklinė geografija: geografija reformuojamoje mokykloje ir mokytojų rengimas. *Geografijos metraštis*, Nr. 34, p. 164–169.
19. Lamanauskas V. 2004. *Ugdymas: aksiomatinis ir sisteminis aspektai*. Vilnius: UAB „Ciklonas“.
20. *Learning for a sustainable future: innovative solutions from the Baltic Sea region*. 2008.
21. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl kvalifikacinių reikalavimų mokytojams, dirbantiems pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, neformaliojo vaikų švietimo, pradinio, pagrindinio, vidurinio, specialiojo ugdymo ir profesinio mokymo programas, aprašo tvirtinimo“. 2009. *Valstybės žinios*, Nr. 100-4201.
22. Matuzevičiūtė D. 2003. *Europos dimensijos realizavimas mokant geografijos*: daktaro disertacijos santrauka. Vilnius.
23. Olberkytė L. 2001. *Geografinių informacinių sistemų (GIS) naudojimas mokant Lietuvos geografijos*: daktaro disertacijos santrauka. Vilniaus: Vilniaus pedagoginis universitetas.
24. Paliukaitė N. 2007. Būsimųjų mokytojų mokymosi motyvų savivartės bei savijautos mokantis sąsajos. *Pedagogika*, t. 85, p. 53–60.
25. Pociūtė B., Isiūnaitė V. 2011. Profesijos pasirinkimo problemos ir asmenybės savybės. *Psichologija*, Nr. 43, p. 78–91.
26. Rauduvaitė A., Ramanauskienė D. 2010. Būsimų muzikos mokytojų asmeninė karjera: profesijos pasirinkimas. *Pedagogika*, t. 99, p. 104–112.
27. Rodzevičiūtė E. 2008. Pedagogo profesijos pasirinkimo motyvacija ir jos kaita pedagoginių studijų metu. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, Nr. 15, p. 74–85.
28. Rohweder L., Virtanen A. *Uppsala*: The Baltic University Press.
29. Stanaitis A., Stankūnienė G. 1990. Kas moko geografijos bendrojo lavinimo mokykloje? *Geografija*, Nr. 26, p. 116–123.

30. Vaitekūnas S. 2008. Human resources of Lithuania: on the question of the fate of the nation. *Bulletin of Geography (socioeconomic series)*, vol. 10, p. 93–117.
31. Vaitekūnas S., Stefanenkova E. 2011. Lietuvos žmoniškųjų išteklių geoekonominė struktūra. *Tiltai*, Nr. 1, p. 11–23.
32. Valeckienė D. 2005. Profesijos pasirinkimą lemiančių veiksnių teorinė analizė. Iš: *Karjeros konsultavimas tarpkultūrinėje Europos erdvėje: tarptautinė mokslinė praktinė konferencija: tarptautinės mokslinės praktinės konferencijos pranešimų medžiaga*, 2005 m. rugsėjo 7 d. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, p. 97–103.
33. Zubavičiūtė R. 2011. Klaipėdos universiteto Socialinių mokslų fakulteto pirmos pakopos dieninių ir nuolatinųjų studijų studentų geografinė analizė 2010–2011 m. m. Iš: *Darni plėtra Baltijos jūros regiono perspektyvos: ekonominiai, politiniai ir kultūriniai aspektai*, 2011 m. gegužės 13 d. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, p. 199–204.

KLAIPĖDA UNIVERSITY STUDY PROGRAMS FROM THE POINT OF VIEW OF GRADUATES, HAVING CHOSEN THE PROFESSION OF TEACHER, LECTURER AND RESEARCHER IN GEOGRAPHY

Daiva Verkulevičiūtė-Kriukienė, Angelija Bučienė, Dalia Umantaitė-Vaivadienė

Summary

The department of Geography at Klaipėda University (from 2000 changed to Social geography department) was found in 1995. During 18 years of its functioning about 300 graduates of social / human geography fulfilled their study requirements and received the degree of bachelor and /or master in geography.

The urban, natural and resort landscape, port and maritime sector, other branches of industry, the country side with still dominating agrarian activities all are developing in the same space or very close distance. Social activities in the coastal zone of the Baltic Sea and Curonian lagoon engender more sharp conflicts than in other regions of Lithuania. That is why the more specific nonstandard regional development and management problems appear here, and in order to solve them, the specialists with good knowledge of geographical and social peculiarities and solutions are demanded. The large requirement of geography teachers, particularly in the schools of small towns and countryside of Western Lithuania is remaining. It often happens that geography at school is taught not by geographers, who can't always detects the specifics of this science and aren't able to transfer all the quiddities of it. The department of Social geography at Klaipėda University trains the students as the perspective young teachers / lecturers, capable to combine novelties of geography as a science and the experience from older colleagues. Thus the department of Social geography at Klaipėda University prepares the specialists of

human geography, capable to work in wide range of geographical fields and economic activities, and education in geography as well as research are among those spheres, which are very important.

The aim of this research is to analyse the point of view of graduates from KU Social / Human geography study programs, having chosen the profession of teacher, lecturer or researcher in geography, of the study programs and their quality. It became evident after the research that 74 % of respondents-graduates started to work as a teacher during their study period already. All the respondents are of young age (58 % of them work less than 5 years). A little bit more than half of them were thinking about this profession even before started their studies at Klaipėda University. Thus they were motivated to choose the pedagogical work or scientific research, and tried to fulfill this wish while were studying. Its delight that the pedagogical and research work was selected by themselves or it was suggested for them – no one has appealed to the labor market. However for the work at school it was necessary to pass the supplemental courses that gave the right to continue to work as a teacher. According to the opinion of respondents-graduates, they were lacking of didactics of geography, social pedagogy, conflict management, pedagogical psychology, the knowledge of which are very important while working as a teacher. That is very valid reason, forcing to revise the study programs and to correct them in accordance to this demand. Nevertheless all the lacks, three quarters of respondents-graduates assessed the study programs as good and very good.

Keywords: studies of social / human geography, teacher of geography, lecturer, researcher.